

Μία «ηλιαχτίδα φωτός» από την Αργυρή Οικονομία

Η ανάλυση του ΔΝΤ για τις παγκόσμιες προεκτάσεις της γήρανσης του πληθυσμού και τα τρία «αντίδοτα»

Η παγκόσμια γήρανση του πληθυσμού από το 2026 γίνεται πραγματικότητα, αφού περισσότεροι από τους μισούς ανθρώπους του πλανήτη θα ζουν σε χώρα όπου μειώνεται το εργατικό δυναμικό. Αυτή η διαπίστωση είναι το σημείο εκκίνησης της ανάλυσης του ΔΝΤ για τις παγκόσμιες προεκτάσεις της γήρανσης του πληθυσμού.

Είναι το αντικείμενο του δεύτερου κεφαλαίου της ετήσιας έκθεσης του ΔΝΤ για την Παγκόσμια Οικονομία. Όταν δόθηκε στη δημοσιότητα, στις 25 Απριλίου, ο σχολιασμός επικεντρώθηκε στο πρώτο κεφάλαιο, στην πρόκληση των δασμών. Οι δημογραφικές εξελίξεις διαφέρουν: είναι προβλέψιμες αλλά και επίμονες, υπονομεύοντας αργά και διαβρωτικά τις παγκόσμιες προοπτικές ανάπτυξης.

Το ΔΝΤ επιστρατεύει ένα λεπτομερές μοντέλο της παγκόσμιας οικονομίας για να οριοθετήσει την απειλή. Το σενάριο αναφοράς εξηγεί πώς η δημογραφία θα αφαιρεί 1,1 ποσοστιαίες μονάδες από την ετήσια ανάπτυξη ως το 2050 – απώλεια που σε βάθος χρόνου καταλήγει πολλαπλάσια των δασμών.

Το μεγαλύτερο μέρος της έκθεσης όμως περιγράφει την «ηλιαχτίδα φωτός» – την

**News
analysis**

ΤΩΝ ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ,
ΠΛΑΤΩΝΑ ΤΗΝΙΟΥ

αξιοποίηση της Αργυρής Οικονομίας (Silver Economy). Αυτή δεν είναι τίποτε άλλο παρά πρόγραμμα εξομάλυνσης υγειονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων που φροντίζει ώστε οι πρακτικές και τα επιτεύγματα της υγιούς γήρανσης να διαχέονται σε όλες τις χώρες και τις κοινωνικές ομάδες. Με τον τρόπο αυτόν μετριαζονται οι αρνητικές τάσεις και δημιουργείται δημοσιονομικός χώρος για νέες πολιτικές.

Δυνητική παγκόσμια πρωταθλήτρια, με την έννοια ότι έχει περισσότερο να κερδίσει, αποδεικνύεται σύμφωνα με το ΔΝΤ η Ελλάδα και ακολουθούν άλλες γηράσκουσες χώρες, όπως η Ιταλία.

ΤΡΕΙΣ ΛΥΣΕΙΣ. Η στρατηγική της Αργυρής Οικονομίας αντιδρά στις δημογραφικές πιέσεις με τρεις τρόπους:

Πολιτικές για την υγιή γήρανση: Αύξηση της απασχόλησης ατόμων 50-64 ετών. Μέτρα που προάγουν την υγεία και εξομαλύνουν τις ανισότητες υγείας. Ενθάρρυνση συμπεριφορών που διατηρούν τους ανθρώπους σε καλή υγεία.

Εθελοντική καθυστέρηση πραγματικής συνταξιοδότησης για άτομα 65: Οικειοθελής παραμονή στην εργασία: Κίνητρα για αύξηση της πραγματικής ηλικίας αποχώρησης

Μείωση του χάσματος φύλου στη συμμετοχή στην απασχόληση: Το μέρισμα της ισότητας. Μείωση του χάσματος φύλου στην απασχόληση κατά τα ¼ του σημερινού μέχρι το 2040.

Ο συνδυασμός των τριών μέτρων αντισταθμίζει τα τρία τέταρτα της δημογραφικής επιδείνωσης. Για κάποιες χώρες (στις οποίες συμπεριλαμβάνονται η Ελλάδα και άλλες ευρωπαϊκές χώρες) τα οφέλη θα είναι ακόμα μεγαλύτερα.

Η Αντιγόνη Λυμπεράκη είναι καθηγήτρια Οικονομικών στο Πάντειο. Ο Πλάτων Τήνιος είναι ομότιμος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς. Είναι επιστημονικοί υπεύθυνοι για την Ελλάδα της έρευνας SHARE.

Η αξιοποίηση της Αργυρής Οικονομίας (Silver Economy) δεν είναι τίποτε άλλο παρά πρόγραμμα εξομάλυνσης υγειονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων που φροντίζει ώστε οι πρακτικές και τα επιτεύγματα της υγιούς γήρανσης να διαχέονται σε όλες τις χώρες και τις κοινωνικές ομάδες. Με τον τρόπο αυτόν μετριαζονται οι αρνητικές τάσεις και δημιουργείται δημοσιονομικός χώρος για νέες πολιτικές

	Υγιής γήρανση	Πραγματική ηλικία συνταξιοδότησης	Μείωση χάσματος φύλου	Συνδυασμός πολιτικών απασχόλησης
Ελλάδα	0,13	0,13	0,12	0,42
Πολωνία	0,15	0,07	0,10	0,36
Ισπανία	0,22	0,14	0,11	0,49
Ιταλία	0,15	0,14	0,17	0,53
Κόσμος	0,15	0,05	0,13	0,35
ΗΠΑ	0,16	0,02	0,09	0,28
Ιαπωνία	0,10	0,02	0,11	0,25
Γαλλία	0,09	0,13	0,06	0,32
Βέλγιο	0,07	0,12	0,10	0,33

Πηγή: ΔΝΤ World Economic Outlook 2025

ΔΥΝΗΤΙΚΑ ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΡΓΥΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

(απόκλιση από τα σενάρια αναφοράς, ποσοστιαίες μονάδες, επιλεγμένες χώρες)

Πώς μία απειλή μετατρέπεται σε ευκαιρία

Το στοίχημα της υγιούς και ενεργού γήρανσης του πληθυσμού και γιατί η Ελλάδα μπορεί να έχει τα μεγαλύτερα κέρδη

Στις 25 Απριλίου το ενδιαφέρον στη συνάντηση του ΔΝΤ μονοπωλήθηκε από τους δασμούς. Όμως η έλλειψη που δόθηκε στη δημοσιότητα εστιάζει αλλού - στη γήρανση του πληθυσμού. Καθώς ζούμε περισσότερο και κάνουμε λιγότερα παιδιά, αλλάζει η κατανομή του πληθυσμού. Αυτό στην αρχή είναι ενεργητικό (ελάφρυνση του βάρους στην οικονομία) αλλά οδηγεί σε συρρίκνωση του πληθυσμού σε εργάσιμη ηλικία, σε μείωση της παραγωγικής ικανότητας και πτώση του ρυθμού ανάπτυξης.

Η ερώτηση είναι ότι το γνωστό ελληνικό πρόβλημα γίνεται σήμερα παγκόσμιο απειλή. Όλο και περισσότερες χώρες διαβιβάζουν το σπέρμα δημογραφικής αντιστροφής, όταν το «δημογραφικό μέγεθος» γίνεται «δημογραφικό όφελος». Στην Ελλάδα φτάσαμε εκεί το 1998, λίγο μετά από την Ιταλία. Το ΔΝΤ επισημαίνει ότι ο κόσμος αντανακλά τον δικό του Ρουβίκωνα: από επικείμενη απειλή, η γήρανση γίνεται πραγματικότητα πριν από το 2027. Καθώς επηρεάζονται οι αναλογίες οικονομίας, η μακροοικονομική ισορροπία επεκτείνεται στην παραγωγικότητα, στην αποταμίευση, στα δημοσιονομικά.

Το ΔΝΤ προσεγγίζει την παγκόσμια σταδιακή επικράτηση της γήρανσης, με ενδιάμεσο ορόσημο το 2030 και 2050. Το κάνει με ειδικό προσάρμοστο διαγενεακό οικονομικό υπόδειγμα γενικής ισορροπίας που καλύπτει 69 διαφορετικές χώρες (ή ομάδες χωρών) που γράφονται με διαφορετικό τρόπο και ταχύτητα και συναλλάσσονται μεταξύ τους.

Η απειλή. Το σενάριο αναφοράς καταδεικνύει ότι ο παγκόσμιος πληθυσμός θα είναι μικρότερος κατά 1,1 ποσοστιαίες μονάδες ως το 2050, επιδεινώνοντας κατά 2,0 μονάδες ως το 2100. 188α γηρασμένες χώρες (π.χ. Ιαπωνία, Ιταλία) θα υποστούν απόλυτη μείωση, ενώ ο Καναδάς και ΗΠΑ θα μείνουν στάσιμες. Η Κίνα επηρεάζεται εντονότερα (2,7%), ενώ η Ινδία εξίσου, αλλά μετά το 2050. Οι επίμονες αυτές τάσεις τελικά επεκτείνουν μεσοπρόθεσμες απειλές όπως οι πλημμύρες.

Η ευκαιρία. Στη ζοφερή αυτή εικόνα, το ΔΝΤ αντιθέτως τις δυνατότητες της Αργυρής Οικονομίας (Silver Economy): καθώς η γήρανση είναι αναπόφευκτη, τόσο εντός όσο και μεταξύ χωρών, προβάλλει ως αντίδοτο η εξομάλυνση των ανισοτήτων. Η ανάλυση βασίζεται σε λεπτομερή στατιστικά δεδομένα σχεδόν ενός εκατομμυρίου ατόμων ηλικίας άνω των 50 ετών που καλύπτουν την περίοδο 2000-2022 από 41 χώρες (μεταξύ των οποίων και της Ελλάδας). Καταλήγει στο αισιόδοξο συ-

μπέρασμα ότι τα τρία τέταρτα της αναπαραγωγικής επιδείνωσης λόγω γήρανσης είναι ανακτήσιμα - φτάνει να υιοθετηθεί η στρατηγική της Αργυρής Οικονομίας.

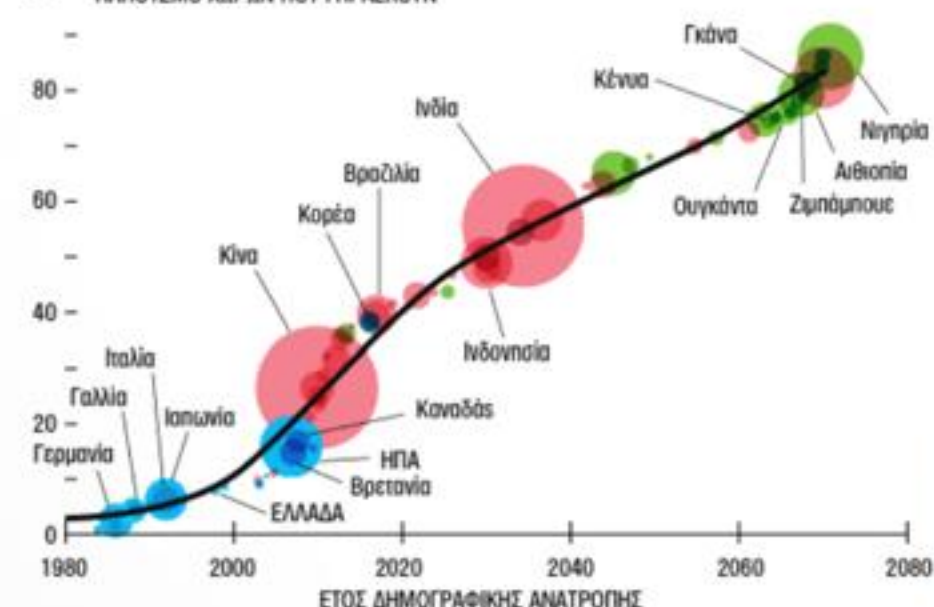
Η παλαιότερη φυσική αξιοποιεί δύο δυνατότητες (α) τις βελτιώσεις υγείας - την «υγιή γήρανση» (β) την ενεργοποίηση των «αποθεμάτων εργασίας» - απασχόληση γυναικών και αποθάρρυνση πρόωρης συντάξης. Σε μακρότερο βαθμό αξιοποιεί και ανταλλαγές μεταξύ χωρών σε διαφορετικές φάσεις γήρανσης, με την εξαγωγή κεφαλαίων προς χώρες με μικρότερο πρόβλημα απασχόλησης.

Η ΥΓΙΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗ. Η μακροβιότητα μεταδίδεται από χώρα σε χώρα. Ταυτόχρονα αυξάνονται και τα υγιή χρόνια ζωής. Δεν παρατηρείται το ευάλωτο γήρας, ούτε αυξάνεται το μερίδιο των ασθενικών υπερηλίκων. Στα τελευταία 20 χρόνια αυξήθηκε η διάρκεια της ζωής κατά 4,5 χρόνια και εξίσου περίπου η υγιής ζωή.

Η βελτίωση δεν είναι ίδια παντού και όχι για όλους και όλες. Στα επιμέρους θέματα, η πιο εντυπωσιακή βελτιωτική τάση αφορά τις γνωστικές λειτουργίες, ένα δείκτη που δημοσιονομικά.

ΠΟΤΕ Η ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΜΕΤΑΤΡΕΠΕΤΑΙ ΣΕ ΑΠΕΙΛΗ;

ΣΩΡΕΥΤΙΚΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΣΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΧΩΡΩΝ ΠΟΥ ΓΗΡΑΣΚΟΥΝ

Το διάγραμμα καταγράφει το τιμήμα του παγκόσμιου πληθυσμού σε χώρες που έχουν περάσει τον δημογραφικό Ρουβίκωνα, ή τη δημογραφική αντιστροφή, δηλαδή όπου η δημογραφία μειώνει τα άτομα διαθέσιμα να εργαστούν. Το μέγεθος του κύκλου αντιστοιχεί στον πληθυσμό της κάθε χώρας. Η Ιταλία πέρασε το σημείο αυτό το 1992, η Ελλάδα το 1998. Οι ΗΠΑ και η Κίνα, τη δεκαετία του 2010. Το 2027 το 48,3 % του παγκόσμιου πληθυσμού υφίσταται αρνητικές επιπτώσεις από τη γήρανση. Ως το 2030, αυτό θα έχει περάσει το 50%. Η διαδικασία ολοκληρώνεται με αφρικανικές χώρες μετά το 2060.

συνσφίγγει παράγοντες όπως μόνιμη, αριθμητικές και αναλυτικές δεξιότητες: ένας άνθρωπος στα 70 του χρόνια το 2022 ήταν το ίδιο γνωστός ικανός όσο κάποιος 53 ετών το 2000. Το κέρδος είναι γενικό, αλλά εντονότερο στις πιο αναπτυγμένες χώρες. Στον σύνθετο δείκτη ευδαιμονίας το 2022 ήταν το ίδιο γνωστός ικανός όσο κάποιος 53 ετών το 2000. Αν και η τάση είναι γενική, επιβεβαιώνει έντονες κοινωνικές ανισότητες: χειρότερη υγεία πλήττει τους φτωχούς, τις αγροτικές περιοχές, άτομα χαμηλής εκπαίδευσης, γυναίκες.

Οι ανισότητες αυτές υπαγορεύουν χειρότερες επιδόσεις και μικρότερες αποδοχές στην αγορά εργασίας. Περιορίζουν το «εθνικό σκορ» αλλά υποκρίνονται και μια αναζωογόνηση πηγή βελτίωσης. Ο περιορισμός των κοινωνικών ανισοτήτων θα βελτιώσει τις επιδόσεις υγείας και θα επιφέρει να αντιστραφεί η δημογραφική τάση επιδείνωσης.

Καλύτερη υγεία και διατήρηση γνωστικών επιδόσεων σημαίνουν γρήγορα σε μια δεκαετία, άτομα άνω των 50 ετών έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να εργάζονται κατά 20%, να

έχουν αυξημένα εισοδήματα κατά 30%, να βγαίνουν στη σύνταξη πιο αργά, να εργάζονται περισσότερες εβδομάδες στο χρόνο. Η εφελκυστική μαγική δύναμη σε άτομα νεότερα των 60 ετών, αφού έχουν στενότερη σχέση με την εργασία: καλύτερη υγεία συνεπάγεται υψηλότερη συμμετοχή, περισσότερες ώρες εργασίας, παραγωγικότητα και συνεπώς αμοιβές.

Αυτά, βεβαίως, υπό τον όρο ότι δεν ακρωύνεται η διαθεσιμότητα για εργασία από εμπόδια όπως ασφαλιστικές ρυθμίσεις, απαγορεύσεις ή προκαταλήψεις. Από την άλλη, είναι θετικό ότι οι τάσεις στην τεχνολογία, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, εν μέρει απαντούν στον φόβο του παρωχημένου δεξιότητας, αφού (σήμερα με το ΔΝΤ) μάλλον ενισχύουν την ευδοκίμηση στην απασχόληση μεγαλύτερων εργαζομένων - αρκεί να μην αφεθούν στην τύχη τους.

ΤΑ ΑΠΟΦΕΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ. Σε όλες τις χώρες η εξοδος από την απασχόληση αρχίζει πολύ πριν την επίσημη ηλικία συνταξιοδότησης. Αυτό οφείλεται με την κατάσταση υγείας, ενώ έχει έντονη κοινωνική διαφοροποίηση. Το ΔΝΤ εστιάζει στην πραγματική ηλικία συνταξιο-

δότησης, που μπορεί να αλλάξει εθελοντικά, απώλεια των επίσημων ορίων.

Εξετάζοντας τρεις πηγές εργασιακής ανάκαμψης, αρχικά ξεχωριστά και κατόπιν όλες ταυτόχρονα: Πρώτον, πολιτικές υγιούς γήρανσης, για άτομα στα πρόθυρα συνταξιοδότησης (ηλικία 50-64). Καλύτερη υγεία επιτρέπει την παραμονή στην εργασία και διευκολύνει συλλήψεις. Αυτό προσθέτει στις μελλοντικές επιδόσεις το 50% της βελτίωσης της οικονομίας 2000-20, που οδηγεί σε τόνωση της ανάπτυξης κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες ως το 2050.

Δεύτερον, υψηλότερη πραγματική ηλικία συνταξιοδότησης για τους άνω των 65, δηλαδή εθελοντική παραμονή στην απασχόληση. Το μοντέλο υπολογίζει ότι αυξάνεται η παραμονή στην εργασία εκεί όπου το προσδόκιμο ζωής μετά την επίσημη ηλικία ξεπερνά τα 20 έτη. Αυτό έχει μεγαλύτερη επίπτωση στην Ευρώπη, ενώ συνολικά περιορίζει την συνολική πτώση κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες ακόμη.

Τρίτον, περικοπές του κόστους απασχόλησης μεταξύ των φύλων. Το μοντέλο υπολογίζει τον περιορισμό

των διαφορών απασχόλησης (κόστος εθελοντικά, απώλεια των επίσημων ορίων).

Εξετάζοντας τρεις πηγές εργασιακής ανάκαμψης, αρχικά ξεχωριστά και κατόπιν όλες ταυτόχρονα: Πρώτον, πολιτικές υγιούς γήρανσης, για άτομα στα πρόθυρα συνταξιοδότησης (ηλικία 50-64). Καλύτερη υγεία επιτρέπει την παραμονή στην εργασία και διευκολύνει συλλήψεις. Αυτό προσθέτει στις μελλοντικές επιδόσεις το 50% της βελτίωσης της οικονομίας 2000-20, που οδηγεί σε τόνωση της ανάπτυξης κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες ως το 2050.

Δεύτερον, υψηλότερη πραγματική ηλικία συνταξιοδότησης για τους άνω των 65, δηλαδή εθελοντική παραμονή στην απασχόληση. Το μοντέλο υπολογίζει ότι αυξάνεται η παραμονή στην εργασία εκεί όπου το προσδόκιμο ζωής μετά την επίσημη ηλικία ξεπερνά τα 20 έτη. Αυτό έχει μεγαλύτερη επίπτωση στην Ευρώπη, ενώ συνολικά περιορίζει την συνολική πτώση κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες ακόμη.

Τρίτον, περικοπές του κόστους απασχόλησης μεταξύ των φύλων. Το μοντέλο υπολογίζει τον περιορισμό

των διαφορών απασχόλησης (κόστος εθελοντικά, απώλεια των επίσημων ορίων).

Εξετάζοντας τρεις πηγές εργασιακής ανάκαμψης, αρχικά ξεχωριστά και κατόπιν όλες ταυτόχρονα: Πρώτον, πολιτικές υγιούς γήρανσης, για άτομα στα πρόθυρα συνταξιοδότησης (ηλικία 50-64). Καλύτερη υγεία επιτρέπει την παραμονή στην εργασία και διευκολύνει συλλήψεις. Αυτό προσθέτει στις μελλοντικές επιδόσεις το 50% της βελτίωσης της οικονομίας 2000-20, που οδηγεί σε τόνωση της ανάπτυξης κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες ως το 2050.

Τρίτον, περικοπές του κόστους απασχόλησης μεταξύ των φύλων. Το μοντέλο υπολογίζει τον περιορισμό

των διαφορών απασχόλησης (κόστος εθελοντικά, απώλεια των επίσημων ορίων).

Εξετάζοντας τρεις πηγές εργασιακής ανάκαμψης, αρχικά ξεχωριστά και κατόπιν όλες ταυτόχρονα: Πρώτον, πολιτικές υγιούς γήρανσης, για άτομα στα πρόθυρα συνταξιοδότησης (ηλικία 50-64). Καλύτερη υγεία επιτρέπει την παραμονή στην εργασία και διευκολύνει συλλήψεις. Αυτό προσθέτει στις μελλοντικές επιδόσεις το 50% της βελτίωσης της οικονομίας 2000-20, που οδηγεί σε τόνωση της ανάπτυξης κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες ως το 2050.

Τρίτον, περικοπές του κόστους απασχόλησης μεταξύ των φύλων. Το μοντέλο υπολογίζει τον περιορισμό

των διαφορών απασχόλησης (κόστος εθελοντικά, απώλεια των επίσημων ορίων).

Εξετάζοντας τρεις πηγές εργασιακής ανάκαμψης, αρχικά ξεχωριστά και κατόπιν όλες ταυτόχρονα: Πρώτον, πολιτικές υγιούς γήρανσης, για άτομα στα πρόθυρα συνταξιοδότησης (ηλικία 50-64). Καλύτερη υγεία επιτρέπει την παραμονή στην εργασία και διευκολύνει συλλήψεις. Αυτό προσθέτει στις μελλοντικές επιδόσεις το 50% της βελτίωσης της οικονομίας 2000-20, που οδηγεί σε τόνωση της ανάπτυξης κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες ως το 2050.

Τρίτον, περικοπές του κόστους απασχόλησης μεταξύ των φύλων. Το μοντέλο υπολογίζει τον περιορισμό

Η Ελλάδα και η Αργυρή Οικονομία του ΔΝΤ

Είχαμε καιρό να δομή την Ελλάδα πρώτη σε κείμενα του ΔΝΤ. Και όμως, στην κατάληξη της Έκθεσης για την Αργυρή Οικονομία, η Ελλάδα είναι πρώτη στον δημογραφικό δείκτη οικονομικού κύρου, λίγο καλύτερα από την Ιταλία και πολλές φορές από τον παγκόσμιο μέσο όρο. Αυτό προκύπτει αφού είναι ανάμεσα στους 4 πρώτους στην αντιστροφή των δημογραφικών πιέσεων στην οικονομία. Η Σουηδία είναι τελευταία.

Τι σημαίνει αυτό; Πόσο πρέπει να πανηγυρίζουμε εμείς (ή, αντιστρόφως, να πενθούμε οι Σουηδοί); Η απάντηση είναι απλή και πρέπει να μας προβληματίζει. Η Αργυρή Οικονομία κατά το ΔΝΤ δεν καταγράφει επιτεύγματα αλλά δυνατότητες. Δεν κοστίζει τίποτα, αλλά εμψύχει. Γιατί λοιπόν η Ελλάδα συμπεριλαμβάνεται με την Ιταλία στα στρατηγικά αυτή; Οι δύο χώρες ήδη αντιμετωπίζουν τα δεινά της γήρανσης - με την έννοια των μειώσεων του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας: η Ιταλία από το 1992 και η Ελλάδα από το 1998. Αντί, όμως, να επιτηδεύονται στη γήρανση (όπως π.χ. η Κορέα), εμείς έχουμε αποτύχει. Η αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης σε καλή υγεία στην Ελλάδα μεταξύ 2000 και 2020 ήταν μόλις 0,8 χρόνια, από τις χειρότερες επιδόσεις στην ΕΕ. Ακόμα και η Ιταλία αύξησε τα υγιή χρόνια επιβίωσης 2,8 και η Πορτογαλία 3,4. Εξετάζοντας τους λοιπούς υγειονομικούς δείκτες, είναι αξιοσημείωτο ότι η Ελλάδα έχει καλές επιδόσεις ως προς τις γνωστικές λειτουργίες, ενώ διατηρούνται υψηλά άλλες υγειονομικές ανισότητες. Απαιτείται, υπάρχουν πολλές ανεργίες δεξαμενές απασχόλησης ατόμων τα οποία θα επιβαρύνουν να εργαστούν αν υπήρχε το κατάλληλο περιβάλλον. Αντίστοιχα λειτουργεί το τεράστιο κόστος απασχόλησης μεταξύ ανδρών και γυναικών, ένα χαρακτηριστικό που μοιραζόμαστε με την Ιταλία. Αποτέλεσμα, εξετάζοντας το μέλλον, υφίστανται αποθέματα εργασίας προς ενεργοποίηση.

Η πρώτη της Ελλάδας ελπίδα από δύο παράγοντες: Πρώτον, έχουμε ήδη υποστεί μεγάλες αρνητικές πιέσεις από τη δημογραφία οι οποίες εντείνονται. Δεύτερον, έχουμε αποτύχει στην εξομάλυνση ανισοτήτων και απομένουν πολλά να γίνουν. Αυτά είναι προφανή και εν πολλοίς κοινωνικά επωφέλητα αφού είναι πολιτικές που θα επιβαρύνουμε αυτοτέλες.

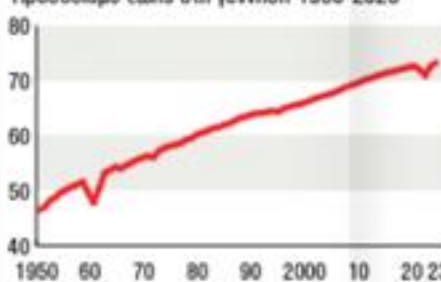
Είπατε τακτοί, λοιπόν, γιατί μπορούμε να αρπάξουμε τώρα αυτά που έκαναν οι Σουηδοί προ εικοσαετίας. Ενώ εκείνοι πρέπει να επινοήσουν δύσκολα μέτρα ποιοτικής αναβάθμισης της εργασίας, εμείς έχουμε τα ποσοτικά «επικράματα» - έχουμε πρόγραμμα βελτίωσης υγείας για όλους, απασχόλησης γυναικών, εργασίας 60ωρων.

Γιατί έχουμε καθυστερήσει; Αρχικά μας έβγαλε από τη γωνία η μεταμόρφωση, η οποία από το 1995-2007 αναπλάνατε τα κενά στην απασχόληση. Η ουσιαστική λύση ήταν η ενσωμάτωσή μας με το ασφαλιστικό. Αντί να θεραπεύσουμε τους οικονομικούς λόγους πρόωξης φηγής από την απασχόληση (και απουσία για τις γυναίκες), αναγκαστήκαμε κάτω από ακραία δημοσιονομική πίεση να παρέμβουμε προσωποφειτικά, μειώνοντας συντάξεις και αυξάνοντας υποχρεωτικά όρια ηλικίας. Σημαντικό στοιχείο διαφοροποίησης της ανάλυσης του ΔΝΤ είναι ότι αυτό εξετάζει την πραγματική ηλικία συνταξιοδότησης, η οποία (ακόμα και σήμερα) υπολείπεται των νομοθετημένων ορίων. Αυτό συντηρεί πιέσεις για παράκαμψη των ορίων, είτε νομοθετικά είτε με άλλα τεχνικά μέσα.

Η στρατηγική της Αργυρής Οικονομίας - ανάπτυξη μέσω κοινωνικής δικαιοσύνης - γεφυρώνει την οικονομική αποτελεσματικότητα με την κοινωνική δικαιοσύνη. Απαιτείται για εμάς και τα δύο οφέλη να είναι πραγματικά.

ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΗΤΑ: ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Προσδόκιμο ζωής στη γέννηση 1950-2023

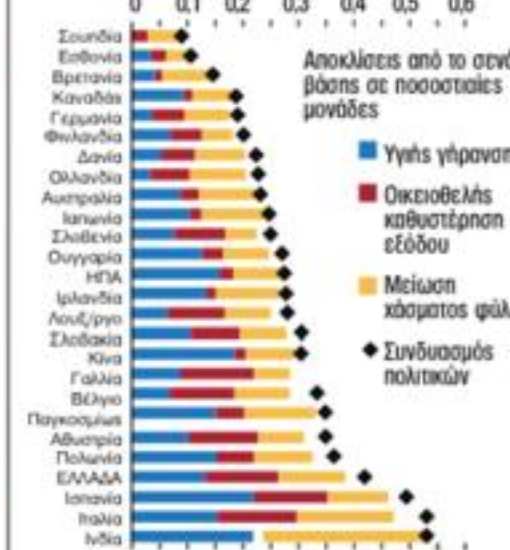

Το διάγραμμα δείχνει τις δυνατότητες μακροβιότητας υπάρχουν. Το μέγεθος (το καλύτερο στον κόσμο) είναι αυτό που θα μπορούσε μια χώρα ρεαλιστικά να ελπίζει.

ΔΥΝΗΤΙΚΑ ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΕΠ

Αποκλίσεις από το σενάριο βάσης σε ποσοστιαίες μονάδες

Το διάγραμμα δείχνει πόσο κερδίζει η κάθε χώρα υιοθετώντας τη στρατηγική Αργυρής Οικονομίας, δηλαδή πόσο καλύτερη θα είναι η κατάσταση σε σχέση με το σενάριο βάσης. Η Ελλάδα και η Ιταλία έχουν να κερδίσουν περισσότερο, ενώ ο συνδυασμός πολιτικών αποδίδει περισσότερο από το άθροισμα των τριών επιμέρους πολιτικών. Διευκρινίζεται ότι η στρατηγική ανίσταται σε εξομάλυνση, χώρες που έχουν ήδη προχωρήσει (Σουηδία, Βρετανία, Καναδάς) έχουν περιορισμένα οφέλη.

Η ανάλυση του ΔΝΤ καταλήγει στο αισιόδοξο συμπέρασμα ότι τα τρία τέταρτα της αναπτυξιακής επιδείνωσης λόγω γήρανσης είναι ανακτήσιμα - φτάνει να υιοθετηθεί η στρατηγική της Αργυρής Οικονομίας.

Τεχνητή Νοημοσύνη και ηλικία: αναξιοποίητη ευκαιρία

ΟΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΑ ΤΗΝΙΟΥ

Στη φετινή έκθεση του ΔΝΤ αναφέρεται ότι το ελληνικό πρόβλημα των μειώσεων στο εργατικό δυναμικό λόγω γήρανσης έγινε παγκόσμιο. Αντίδοτο είναι η εργασία ατόμων μεγαλύτερων των 50 ετών, ιδίως αν βελτιώνεται η υγεία τους. Όμως, εκτός από τους εργαζόμενους, αλλάζουν και οι δουλειές. Ακόμη και αν θα ήθελαν περισσότεροι να εργαστούν, θα βρίσκουν θέσεις εργασίας;

Ο ελέφαντας στο δωμάτιο είναι η Τεχνητή Νοημοσύνη (ΤΝ), που ήδη επηρεάζει την απασχόληση και θα την επηρεάζει περισσότερο στο μέλλον. Το αν είναι εμπόδιο για τα μεγαλύτερα άτομα και για ποια εξετάζεται ευθέως στην έκθεση.

Το στερεότυπο θέλει η σχέση τεχνολογίας και ηλικίας να είναι προβληματική. Αν είναι έτσι, υπάρχει κίνδυνος περιθωριοποίησης, μετάπτωσης σε ακατάλληλες δουλειές καθώς και πρόωρη έξοδος στη σύνταξη. Αυξάνονται αυτά με την επέλαση της Τεχνητής Νοημοσύνης;

Η απάντηση αναλύεται σε δύο σκέλη: Πρώτον, πόσο αλλάζει η ΤΝ τα «αντικειμενικά» χαρακτηριστικά των θέσεων εργασίας; Αλλάζουν προς αρνητική κατεύθυνση για τους μεγαλύτερους εργαζόμενους και πόσο; Δεύτερον, με δεδομένα τα χαρακτηριστικά των θέσεων, από τι εξαρτάται η προσαρμογή των ατόμων που τις διεκδικούν;

Η αντικειμενική κατάσταση εξαρτάται από το κατά πόσο η νέα τεχνολογία υποκαθιστά την ανθρώπινη εργασία ή αν λειτουργεί συμπληρωματικά σε αυτή. Στην περίπτωση της υποκατάστασης, εκτοπίζονται οι εργαζόμενοι. Στην περίπτωση της συμπληρωματικότητας, η ΤΝ λειτουργεί ενισχυτικά, ως εργαλείο: Αυξάνοντας την παραγωγικότητα, κερδίζουν οι εργαζόμενοι και αυξάνονται οι μισθοί. Τέλος, υπάρχει και ένα περίπου 20% των θέσεων, όπως προσωπικές υπηρεσίες, όπου η ΤΝ δεν υπεισέρχεται. Οι οικονομολόγοι Acemoglu, Mühlabach και Scott εξετάζουν θέσεις εργασίας από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Βραζιλία όπου υπάρχουν δεδομένα που επιτρέπουν λεπτομερή κατηγοριοποίηση.

Τα ευρήματά τους είναι άκρως

ενδιαφέροντα: Θέσεις που απαιτούν τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι πιο εκτεθειμένες στην επιρροή της τεχνολογίας. Όμως, από αυτές 80% έχουν να κερδίσουν από την ΤΝ. Ακόμη καλύτερα, οι καλές δουλειές ικανοποιούν τις απαιτήσεις μεγαλύτερων εργαζομένων – είναι Age Friendly (φιλικές προς μεγαλύτερα άτομα): μικρότερη φυσική καταπόνηση, λιγότερα ατυχήματα, περιεχόμενο εργασίας που αξιοποιεί δεξιότητες επικοινωνίας και μέτριους ρυθμούς έντασης εργασίας. Η τάση μετατροπής των θέσεων εργασίας προς κατεύθυνση φιλική προς την ηλικία είναι ισχυρή εδώ και 30 χρόνια. Από το 1990 στις ΗΠΑ τα τρία τέταρτα των θέσεων εργασίας είναι πιο φιλικές για τους μεγαλύτερους. Εξελιξείς στην εξ αποστάσεως εργασία λειτουργούν ενισχυτικά. Αρα, το πρόβλημα ελύθη;

Τα προβλήματα ανακύπτουν στο δεύτερο σκέλος: Αν και θεωρητικά θα έπρεπε να κερδίζουν οι ωριμότεροι εργαζόμενοι, το καταφέρνουν ελάχιστα. Τους προλαβαίνουν γυναίκες (ιδιαίτερα πιο μορφωμένες) και νέοι πτυχιούχοι. Οι κακές σχετικές επιδόσεις των μεγαλύτερων είναι χειρότερες εκεί όπου η ΤΝ ανταγωνίζεται εργαζόμενους: στη μεταποίηση και τις κατασκευές. Κρίσιμο θέμα η κινητικότητα: Αν χάσουν τη δουλειά τους, βρίσκουν άλλη πολύ δυσκολότερα. Εγκλωβίζονται σε «παλαιού τύπου δουλειές» και δεν επωφελούνται από «ανοίγματα». Αν και πνέει ούριος άνεμος, αυτός τους προσπερνά.

Το συμπέρασμα είναι: (α) Υπάρχουν ελκυστικές ευκαιρίες για ώριμα άτομα. (β) Οι ευκαιρίες μένουν στα αζήτητα: Παρεμβάλλονται στερεότυπα και αγκυλώσεις που τα εμποδίζουν να εκμεταλλευτούν τις δυνατότητες.

Το ατομικό κόστος των ηλικιακών στερεοτύπων είναι γνωστό: χαμηλότερες αποδοχές, αποκλεισμός από την απασχόληση, χαμηλότερες συντάξεις. Καθώς η γήρανση επεκτείνεται, το κόστος αυτό διαβρώνει την κοινωνία.

Ο Πλάτων Τίνιος είναι ομότιμος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πειραιά